

KARMELITAANSE VORMING
NR. 10

DE GEESTELIJKE WEG
van
MARIA PETYT

door

Mariet Stickers O.Carm.

Boxmeer 2005

REEKS KARMELITAANSE VORMING
ten behoeve van initiële en voortgaande vorming
van de Familia Carmelitana
voor intern gebruik in kopievorm uitgegeven
door Sanny Bruijns (Vormingsteam) en Rudolf van Dijk (NCI)

1. *De verhalen rond Elia*. Nieuwe Nederlandse vertaling door Kees Waaijman O.Carm. Boxmeer, 2002.
2. Nicolaas de Fransman O.Carm., *De brandende pijl*. Carmelitaanse stemmen over beschouwing en apostolaat. Ascetische bijdragen, 2. Nederlandse vertaling van *Sagitta ignea* door Dominicus Wijnhoven O.Carm. (Dordrecht, 1966). Boxmeer, 2002.
3. *Het boek over de eerste monniken*. Carmelitaanse stemmen over beschouwing en apostolaat. Ascetische bijdragen, 1 (Merkelbeek, 1943). Nederlandse vertaling van *Liber primorum monachorum* door Irenaeus Rosier O.Carm. en Rumoldus Mollink O.Carm. Boxmeer, 2002.
4. Franciscus Amelry O.Carm., *Een Dyalogus, of tsamenprekinge der Sielen ende Schriftuerlijck bewijs, die Siele tot kennisse van haren Bruydegom treckende*. Naar de uitgave van 1551 bij Symon Cock te Ieper bewerkt door Rudolf van Dijk O.Carm. Boxmeer, 2003.
5. Falco Thuis O.Carm., *Titus Brandsma (1881-1942), de Karmeliet die ons blijft inspireren. Een model voor karmelitaans leven in het derde millennium?* Boxmeer, 2003.
6. Michael a S. Augustino O.Carm., *Marie-vormigh ende Mariehuyck leven in Maria om Maria*. Naar de uitgave van 1669 bij G. Lints te Mechelen bewerkt door Rudolf van Dijk O.Carm. en met de hertaling van Theodulf Vrakking O.Carm. Boxmeer, 2003.
7. *Het leven van Maria Magdalena de Pazzis in beeld*. Naar de uitgave van *Vita Seraphicae Virginis S. Mariae Magdalanae de Pazzis* (1670), met vertaling van de Latijnse bijschriften bij de gravures van Abraham van Diepenbeke door Rudolf van Dijk O.Carm. Boxmeer, 2003.
8. *De gebrandschilderde ramen in het Karmelklooster te Boxmeer*. Met vertaling van de Latijnse onderschriften door Theodulf Vrakking O.Carm. en toelichtende tekst door Sanny Bruijns O.Carm. Boxmeer, 2004.
9. Boudewijn Leers O.Carm., *Fioretti van Onze Lieve Vrouw van de berg Karmel*. Vertaald naar de interne Latijnse teksteditie met Engelse vertaling van Richard Copsey O.Carm. door Sergius Brandehof O.Carm. Bewerkt en ingeleid door Rudolf van Dijk O.Carm. Boxmeer, 2005.
10. Mariet Stickers O.Carm., *De geestelijke weg van Maria Petyt*. Boxmeer, 2005.

1. Inleiding

In deze aflevering van de *Reeks Karmelitaanse Vorming* willen wij bij de lezer de liefde voor de persoon van de mystieke schrijfster Maria Petyt wekken, met name door enkele van haar teksten wat nader te beschouwen. De taal waarin Maria Petyt schreef, is het Vlaams van de zeventiende eeuw en vooral bij hardop lezen kan de lezer de schoonheid ervan gewaar worden. We vertrouwen erop dat de inhoud van het geschrevene zodoende toch verstaan kan worden, ook door niet-Vlaamse oren en ogen.

Het werk van deze karmelitaanse derde-ordening is vanuit diverse oogpunten van geestelijk leven te bezien, bij voorbeeld:

- de **context** waarin zij leefde: Zuid-(Frans)Vlaanderen, een duidelijk **grensgebied**, in **oorlogstijd**; de tijd van de **Contrareformatie**, de reactie op de Reformatie.
- het optimisme en overeind blijven in moeilijke omstandigheden, het vele **lijden**, reeds in het gezin en later ook door eigen ziektes en door verdachtmakingen door anderen.
- de invloed van **bijbelse en mystieke geschriften**: Maria Petyt was enorm belezen.
- het gaan van een geestelijke weg onder bewust gekozen en gezochte **geestelijke begeleiding**.
- de **Karmelitaanse** invloed in haar leven en geschriften.
- de liefde voor (**de lijdende**) **Christus**.
- verschillende vormen van haar mystiek, waaronder **Mariale mystiek en bruidsmystiek**.

Wij willen vooral focussen op de **geestelijke weg met daarbij de geestelijke begeleiding** die voor Maria Petyt zo'n sterke rol heeft gespeeld. Zij getuigt in haar geschriften hoe zij is begeleid op haar geestelijke weg en hoe essentieel dat voor haar is geweest. Door de manier waarop zij haar teksten heeft geschreven en nagelaten, is zij op haar beurt voor anderen een geestelijk begeleidster geworden. Zo gaat dat meestal in het geestelijk leven, dat voortdurend verder gaat en nieuwe sporen trekt.

Haar belangrijkste geestelijk begeleider, de karmeliet Michaël van de heilige Augustinus, is het geweest die Maria Petyt heeft aangezet tot het opschrijven van haar ervaringen. Hij was kennelijk geïnspireerd door haar persoon en levensweg. Als karmeliet met een leidende functie en in contact komend met veel mensen was het min of meer vanzelfsprekend dat hij ook andere mensen wilde begeleiden op hun geestelijke weg. Michaël was zeer begaafd in zaken van geestelijk leven. Hij kan volgens kenners gezien worden als een mysticus. In Maria Petyt zag hij een aansprekende figuur die anderen zou kunnen inspireren. We kunnen dat lezen in het voorwoord van de uitgave die hij in 1683 heeft bezorgd. Vermoedelijk herkende hij in haar dezelfde mystieke bewogenheid die ook hemzelf kenmerkte. Maria Petyt wordt gekenschetst als een mystieke schrijfster, ook door bijvoorbeeld Albert Deblaere, *De mystieke schrijfster Maria Petyt (1623-1677)* (Gent, 1962).

2. De gang van haar leven

Hier volgt allereerst een schets van het leven van Maria Petyt. Hierbij heb ik vooral gebruik gemaakt van J.R.A. Merlier, *Het leven van Maria Petyt (1623-1677), haar autobiografie* (Zutphen, 1976). Zie ook mijn doctoraalscriptie *Van het Zelf naar het Niet(s). De mystieke weg van Maria Petyt* (Nijmegen; Heerlen, 1996).

De beschrijving van haar leven vinden wij in het werk dat door Michaël van de heilige Augustinus in 1683 is uitgegeven. De volledige titel luidt als volgt:

HET LEVEN / VANDE WEERDIGHE MOEDER / MARIA A Sta TERESIA, / (alias) / PETYT, / vanden derden Reghel vande Orden der Broeders van / Onse L. VROUWE DES BERGHS CARMELI, / Tot Mechelen overleden den 1. November 1677 / Van haer uyt gheboorsaemhey, ende goddelijck ingheven beschreven, / ende vermeerderinghe van 't selve Leven. / Uyt haere schriften ghetrocken, ende by een vergadert door den seer Eern. / P. MICHAEL a SANCTO AUGUSTINO, / Provinciael vande Paters onse Lieve Vrouwe Broeders des / Berghs Carmeli, inde Neder-duytsche Provincie. / Vol van volmaeckte deughden, om naer te volghen, van goddelijcke / jonsten, verlichtinghen, ende bewerckinghen om van te / verwonderen, ende Godt te loven. / Van alderleye ondernysinghen tot de volmaeckthbeyt voor de / beghinnende, voortgaende, ende volmaeckte. / Godt is wonderlijck in sijne Heylighen. Psal. 67. 36. / Te GHENDT, / Gedruckt by de HOIRS van JAN VANDEN KERCHOVE, / op d'Hooghpoorte in 't ghecroont Sweerd. 1683.

Het volgende overzicht van data kan enigszins een leidraad zijn.

1-1-1623	Geboortedag. Opvallend: een nieuwe dag van een nieuw jaar!
± 1629	Bezoekjes bij de Franciscanessen.
1631	Waterpokken in het huis van grootmoeder.
1633	Keuze voor Jezus als bruidegom onder invloed van vrome dienstbode (bij voorbereiding Eerste Communie).
1634	Voor haar opvoeding naar het klooster van Sint-Omaers.
± 1635	Naar oom in Poperinge vanwege de pest, daarna thuis een ernstige ziekte. Ze wordt diep geraakt.
1639	Naar Rijssel. Bedevaart vanwege haar hoge schouder. Herinnert zich haar belofte aan Jezus. Het klokgelui op het feest van Sint-Steven raakt haar diep.
1640	Terug in Hazebroek. Leest een heilig boekje. Wordt voor de derde maal diep geraakt. Gaat vrome teksten lezen, wil naar klooster, kennismaking bij Augustinessen te Gent. Wegens oorlogsgeweld naar tante in Meenen. Verliefd. Weer thuis gaat ze oefenen als geestelijke dochter en treedt toch in bij Augustinessen, maar moet weg vanwege slechte ogen.
1642	Begijnhof Gent, onder leiding van P. Gabriël, professie in derde Regel (twee geloften: gehoorzaamheid en zuiverheid).
1646	P.Gabriël vertrekt; nieuwe leidsman is Michaël a S. Augustino.
1657	Mechelen, De Cluyse.
1659	Professie in drie geloften (ook armoede).
1667	Zware dodelijke ziekte gedurende een jaar. Blijft daarna ziek en zwak.
1-11-1677	Sterft (Allerheiligendag!).

Maria Petyt is geboren op 1 januari 1623 in Hazebroek, in de buurt van Duinkerken, de plaats waar ook zoveel gevochten is in de Tweede Wereldoorlog en tijdens het leven van Maria Petyt in de Dertigjarige oorlog; ook al zo'n haard van vernietiging en ellende. De Gouden Eeuw kende weliswaar veel schoons en goeds, maar er is méér geweest!

Om dit noordwestelijke puntje van Frankrijk is veel gevochten, en beurtelings was het in Franse of Vlaamse handen. Er werd en wordt Vlaams gesproken, dat erg lijkt op het Brabants. Een mooie taal voor een geestelijke weg! Een taal om van te genieten. De bekende Anton van Duinkerken heeft over de taal van Maria Petyt lyrisch geschreven in het toenmalige dagblad *De Tijd*, in 1962: 'Zij schreef (...) een gaaf en weldoordacht proza, dat soepel van bouw en tekenachtig van zeggwijze is, doorgaans barok van vorm, maar met een opvallende trek naar het taal-impressionisme, welke nauwgezet overeenstemt met de gevoelige ontvankelijkheid van haar gemoed voor iedere beweging van van ritme of coloriet'. Hij wijst erop dat de reeds genoemde hedendaagse uitgever van haar teksten, Albert Deblaere, haar taal kenschetste met termen van de hedendaagse stilistiek. Maria gebruikt ook prachtige en verhelderende beelden, vaak uit de natuur, om duidelijk te maken wat er in haar omgaat.

Hier volgt een deel van de tekst van hoofdstuk LXXXI (Merlier, 149) om de schoonheid van Maria Petyt's taal bij ons binnen te laten, en we krijgen dan tevens alvast een inkijkje in haar geestelijke weg. Als je écht wil lezen, moet je ruimte maken voor de tekst, je vooronderstellingen buiten haakjes zetten en je laten meenemen in een beweging. De tekst heeft jou iets te zeggen. Ze is als het ware een tegenover, een 'iets', bijna een wezen dat jou wil aanspreken. Als je bereid bent om open te luisteren, gaat de tekst ook open. Hij geeft zijn geheim misschien prijs en er komen onvermoede lagen aan het licht. Bij een wat vreemdere tekst – poëzie of zoals in dit geval een mystieke tekst – is die openheid, voorzover ze ons mogelijk is, een absolute voorwaarde. Trouwens, dit is eigenlijk nodig bij elke tekst, want anders vullen wij de tekst in met ónze meningen en gedachten! De meesten van ons zijn wel vertrouwd met deze wijze van lezen. Toch is het steeds weer een nieuw avontuur. Laten we er inspringen!

Naer dat de gratie, ende Goddelijck licht eenighen langhen tydt aldus aen-ghewassen hadde in mijne Ziele, als tot eenen volkomen middagh, soo beliejde het Godt (misschien door mijne schuldt, ende onachtsaemheynt in behoorlijck mede te wercken met de selve gratie, ende die naer vermoghen te bewaeren) dat dese soo groote innwendighe klaerheynt, ende soo innighe bewerckingen des gheests allenskens verminderden: Dese invloeyingen der Goddelijcke gratie, etc. en hielden niet al seffens op, maer soo soetjens, ende allenskens, dat ick 't nouwelijcx ghewaer en wiert, tot dat ick die altemael quyt was, ende ghebeelijck ghelaten op mijn bloote natuer, sonder eenigh steunsel, oft onderstant van boven meer te ghevoelen, ende als volkomen nacht was in mijne Ziele.

Dit gonck bykans in sijn werck even eens, ghelijck als de Sonne op het hoogste is ghekomen in den middagh, allenskens afgaet, ende avont wordt door het onder-gaen der Sonne ende verliesen van eenighe graden van licht, sonder dat ny 't weten, oft ghewaer worden, tot dat ny ons vinden berooft van alle licht, ende ghestelt in een verdrietelijcke donckerheynt ende nacht.

Het was noodigh, dat dese verlaten ghesteltenisse my soude over-komen, om gheproeft ende ghesuyvert te worden ghelijck het Goudt, in 't vier van veelderhande innwendighe ende uytwendighe quellinghen, bekoringhen, lyden ende stryden te onderstaen.

We laten het in eerste instantie bij het genieten van de taal en de beelden. De strekking is te volgen, zeker bij hardop lezen.

Wij gaan verder met het **levensverhaal** van Maria Petyt waarbij enkele markante punten in het licht worden gezet. Tijdens Maria's leven teisteren allerlei ziekten zoals pest en pokken het door oorlog verwoeste gebied waar zij woont. Daar wordt ze nadrukkelijk mee geconfronteerd, zowel in haar omgeving als ook zelf. Ze werd geboren in een welgesteld koopmansgezin met veel

vanzelfsprekende veiligheid. Beide lijnen hebben een sterke invloed gehad op haar leven: **het lijden en de veiligheid**. Maria's moeder heeft haar eerste man verloren en ze heeft uit dat huwelijk twee zonen. Zij trouwt opnieuw met Jan Petyt en ze krijgen samen zes meisjes, waarvan Maria de oudste is.

Het is de zeventiende eeuw, ook de tijd van de **Contrareformatie**: het katholieke volksdeel zoekt in taal en uitingsvormen van die tijd (de Barok) in alle hevigheid naar sterke beelden en woorden, soms heel pompeus, om het eigen geloofsgoed te kunnen uiten en verdedigen tegen de Reformatie, die sterk van invloed is. De ouders van Maria Petyt zijn overtuigd **katholiek** en dragen dat over op hun kinderen. Zo ongeveer alles wat met **devotie** te maken heeft, werd in dat gezin sterk beleefd: rozenhoedje, het lof, misje spelen, heiligenverering, veel lezen over heiligen, devotie tot de Moeder Gods, zoals ook tot in de jaren '60-'70 van de vorige eeuw nog gebruikelijk was bij de katholieken. Zelfs hadden zij in huis een 'oratorieken', een soort huiskapelletje waar zij zaterdagavond het rozenhoedje baden. Maria Petyt kan er smakelijk en ontroerend over vertellen.

Haar ouders hadden een sterk christelijk bewustzijn: het beoefenen van de **naastenliefde** was zeer belangrijk. In Hazebroek werden zij 'Algemene vader' en 'Algemene moeder' genoemd wegens hun betekenis voor de gemeenschap, voor zieken en noodlijdenden. Zij deelden uit van hun bezit, moeder ging met soep rond en zij wisten de arme en zieke mensen te vinden. Hun huis was open: ze hadden een stoffenzaak met veel aan- en inloop van mensen, en daardoor kwam Maria Petyt in **contact met verschillende lagen van de bevolking** en ook met mensen uit andere streken. Haar levendige geest genoot daarvan.

Het gezin wordt getroffen door groot **leed**. Twee kleinere zusjes van Maria Petyt sterven als baby, twee anderen als jonge vrouw en een van de twee halfbroers (Ignatius) verdrinkt. Maar ook in haar eigen leven slaat het leed toe: op achtjarige leeftijd wordt het gezicht van 'vaders beeldschone lieveling' door de waterpokken beschadigd en zij vindt het verschrikkelijk niet meer mooi te zijn. Ze gaat zelfs op bedevaart naar een wonderbeeld van Moeder Maria om genezen te worden van een hoge schouder, ontstaan door het te strak aanspannen van een keurslijfje. Als zij twaalf jaar is, krijgt zij een levensbedreigende ziekte, waarbij zij op het randje van de dood komt. Zij schrijft daarover ongeveer als volgt: 'Als ik toen gestorven was, was ik niet klaar geweest voor de Beminde, ik leefde maar raak en dacht nergens over na'. In die droevige ervaringen voelt zij echter sterk de **aanwezigheid van God en/of van Jezus**, de Beminde zoals ze die noemt. Maar evengoed kan zij zich juist volkomen verlaten voelen. Deze gevoelde aanwezigheid/afwezigheid is sterk bepalend voor de aard van haar mystiek.

Wij zien vaak bij gevoelige karakters, dat diepe neerslachtigheid en grote vreugde elkaar afwisselen. Dat is ook zo bij Maria Petyt. Ze lijdt diep aan het leven, al is zij van nature een vrolijke, geestige, enthousiaste meid. In een bepaalde periode is ze zelfs suïcidaal, wil niet meer leven. De onderkant van het leven, de benauwing, de angst en het twijfelen aan zichzelf overspoelen haar en precies dáárin wordt zij geraakt door de Beminde. Zij beseft dit al vrij jong en probeert dat draadje vast te houden, want al bij de eerste communie – ze is dan tien jaar – belooft zij haar hart aan de Beminde. En dat meent zij oprecht, maar ze wordt daar steeds vanaf gebracht door haar vrolijke en onstuimige karakter, haar getrokken worden door wereldse geneugten en haar verliefdheden. Ze schrikt dan steeds weer: 'Waar ben ik nu toch weer mee bezig, ik had toch mijn hart beloofd aan Jezus'. Voor ons is dat misschien wat moeilijk in te voelen, maar voor haar hield die belofte aan de Beminde in: 'niet de wereld, maar Hij alleen'. Bedenken we wel dat het de zeventiende eeuw is!

Maria Petyt is niet alleen in het eigen gezin gesausd door het katholicisme, maar ook op school. Zij komt veel bij een tante-zuster (franciscanes), maar **wil als eremites leven**, helemaal voor de Beminde: het is voor haar alles of niets. Klokgelui op tweede Kerstdag 1639 brengt haar tot diepe verrukking en bezinning. Op haar zeventiende levensjaar krijgt zij een boekje in handen over heiligenlevens en is dan opnieuw overtuigd van haar belofte, gedaan bij de eerste communie.

Eremites worden lukt haar niet. Er is weerstand, van vader vooral, en zij treedt dan in in een slotklooster van de augustinessen in Gent. Heel tragisch moet zij daar al na een aantal maanden weg vanwege haar slechte ogen: zij kan de letters van het koorgebed niet zien. Daardoor krijgt zij een verschrikkelijke klap. Juist als het eindelijk, tegen de wil van haar vader in, gelukt is om naar een klooster te gaan, moet ze weer vertrekken.

Zij komt dan terecht op het begijnhof in Gent en trekt daar in bij een *gheestelijke dochter* (technische term voor vrome vrouwen die leven met een gelofte, maar geen kloosterling zijn). Samen met de moeder van die vrouw (een *gheestelijke weduwe*) vormen zij een **kleine religieuze gemeenschap**. Zij komt daar onder begeleiding van pater **Gabriël**, een karmeliet, en kiest de naam **zr. Maria van de H. Teresia (van Avila)**. Deze pater Gabriël houdt er strenge en soms nogal vreemd aandoende **ascetische opvattingen** op na om haar te leren los te komen van zichzelf. Zo moet ze bijvoorbeeld zonder op of om te zien expres via de langste weg naar de kerk lopen (Merlier, 68). Ze moet zichzelf langdurig kastijden (Merlier, 69). Ook schreef ze drie weken lang op bevel van de pater een geestelijke tekst over en moest die toen verbranden. Toen ze dat gedaan had en het aan hem vertelde, noemde hij haar een zottin! (Merlier, 71). Maria is daar echter niet onderdoor gegaan. Ze bleef haar vertrouwen en haar humor bewaren. (Oudere kloosterlingen van onze tijd kunnen zich mogelijk ook dergelijke beproevingen herinneren).

Als Gabriël wordt overgeplaatst, zoekt Maria Petyt nieuwe begeleiding. Zij is niet zomaar tevreden! Ze vraagt een gesprek aan met de mystiek begaafde pater **Michaël van de H. Augustinus**, professor in de filosofie, die in de Karmelorde hoge functies zou gaan bekleden. Hij wijst Maria Petyt erop dat ascese een belangrijke weg is, maar nog steeds een weg van zélf doen. (De autobiografie vermeldt niet wat hij vindt van de opdrachten van zijn medebroeder!). ‘Er is een andere weg’, zegt hij: ‘Gód zal in jou werken’. Michaël heeft een heel andere manier van begeleiden en daar is Maria heel gevoelig voor en ze groeit eraan. Het **‘Gód zal in je werken’** wordt haar op den duur helemaal eigen.

Maria Petyt legt de **geloften** af in de Karmel – geloften van de Eerste Orde, want de Derde Orde heeft nog geen beschikbare tekst! – en gaat met enkele andere vrouwen wonen in een **kluis naast het karmelietenklooster in Mechelen**, waar Michaël woont, en daar sluiten zich nog meer vrouwen bij aan. Zij noemt het een eremitage, maar zij is er wel met andere vrouwen samen. Zij heeft daar veel geleden door **achterklap en roddel** van de bevolking, die deze woonvorm maar raar vindt, en zij wordt na een jaar of acht **ernstig ziek**, een aandoening aan haar ingewanden, hetgeen gepaard gaat met vreselijke pijnen die niet meer overgaan. Ook geestelijk lijdt zij zeer: zij wordt voor haar gevoel vaak **in de steek gelaten door haar Beminde**, die haar maar laat vechten en zoeken en in grote eenzaamheid haar weg laat gaan. Zelfs haar vriend en raadsman lijkt te twijfelen aan haar integriteit en dat is vreselijk voor haar, maar zij heeft het hem nooit verweten, integendeel het gezien als een goede beproeving op haar geestelijke weg.

Maria heeft **Michaël in zekere zin moeten loslaten**, omdat deze elders werd benoemd, maar ze bleef schriftelijk contact houden. Ondanks al die droefnissen heeft zij haar goede humeur en diepe verlangen niet verloren. Zij stierf op 55-jarige leeftijd en werd begraven in Mechelen. Tijdens de Franse Revolutie werd het klooster gesloten en later, in 1804, afgebroken. Het graf van Maria Petyt werd toen geopend, maar men vond slechts gruis. De karmelieten hebben waarschijnlijk haar kist met gruis gevuld en haar lichaam veiligheidshalve elders begraven. Maria Petyt was immers toen nog lang niet geaccepteerd binnen het formele kerkelijke vroomheidsbeleven. Een mystieke schrijfster was eerder verdacht dan navolgenswaardig. De begraafplaats van Maria Petyt is tot nu toe onbekend gebleven. Zij is **‘werkelijk heengegaan’**.

3. Teksten

Michaël van de heilige Augustinus heeft Maria Petyt dus gestimuleerd op te schrijven wat zij beleefde. Dat werd toen een autobiografie, die min of meer uit haar herinnering moest worden opgediept, want als ze gaat schrijven, is zij al veel ouder. Zij heeft ook veel brieven over haar geestelijke weg aan Michaël geschreven, en die zijn later gebundeld.

Vijftien jaar vóór haar dood begon Maria Petyt aan haar autobiografie. Ze werkte er ongeveer een jaar aan. Ze heeft nooit bedoeld stichtelijke lectuur te schrijven. Haar enige oogmerk was aan de wens van haar begeleider te voldoen met daarbij haar onuitgesproken verlangen: 'Begeleid mij alstublieft op de geestelijke weg'. Daar zit geen enkele andere bedoeling bij, anders dan bij Michaël, die graag wilde publiceren en aan haar teksten stichtelijke motieven toevoegde: kopjes, net als in de bijbel, waardoor je de kans loopt bij het lezen je onbevungen wijze van kijken kwijt te raken. Maria Petyt noemt zichzelf uiteraard geen mystica, maar ze heeft wel het gevoel dat de Beminde met haar bezig is, en daarover schrijft zij, recht uit haar hart.

De taal is beïnvloed door de tijdgeest en door veel geestelijke lectuur (en dat is bijzonder voor een vrouw in die tijd): Johannes van het Kruis; Teresa van Avila; Ruusbroec; Eckhart; Tauler. Ze vindt zelf wel dat ze soms wat te hoog grijpt en relativeert dat dan door om zichzelf te lachen. Michaël houdt in de geschriften een enorm pleidooi voor de echtheid van de belevingen van Maria Petyt, want mystiek was in die tijd verdacht en 'van de duivel'. Michaël heeft gezorgd voor de uitgave van de teksten, zoals we in de inleiding zagen. Ze worden in vier grote delen bewaard in het Nederlands Carmelitaans Instituut te Boxmeer. Het zijn prachtige boeken, gebonden in leer. Ik heb ze mogen vasthouden, ruiken en bewonderen. Een genot! Het eerste deel is de autobiografie, door Merlier in 1976 in een handzaam boekje uitgegeven, zoals eerder vermeld. Verder zijn er nog 1125 pagina's tekst, brieven van Maria Petyt aan Michaël (Merlier, 8). Onlangs zijn ze in Vilvoorde herdrukt en opnieuw uitgegeven. Albert Deblaere heeft in zijn lijvige studie voornamelijk teksten opgenomen uit de **autobiografie**.

3.1. Begin van de geestelijke weg

Het hele werk van Maria Petyt is doortrokken van geestelijke begeleiding door met name Michaël van de heilige Augustinus, maar uit haar teksten blijkt dat zij zich nog directer laat leiden door haar Beminde. Zij heeft ervaringen als: 'de Beminde vraagt aan mij dit..., ik voel dat...'. Maar ook bijvoorbeeld de Moeder Gods is een geestelijk begeleidster, zoals wij nog zullen zien.

Beschouwen wij nu de afbeelding van **Maria Petyt met het kruisbeeld** (pagina 7). Maria Petyt draagt de gestorven Jezus in haar armen, duidelijk een liefdebeeld. Zij lijkt haar geliefde Jezus te koesteren en te willen zegenen en beschutten met haar rechterhand. Zij noemde Jezus zoals gezegd 'mijn Beminde'. Zij had een sterke band vooral met de lijdende Christus en het is niet voor niets dat deze relatie dan ook zo is afgebeeld. Maria Petyt heeft haar lijden vaak kunnen dragen, omdat zij haar uiterlijke en innerlijke blik gericht hield op de lijdende Christus.

afbeelding 1

De volgende tekst van hoofdstuk XCVI (**Begin van de geestelijke weg**) bevestigt dit beeld (Merlier, 168).

Ick bevroeye, het ghene den Beminden my te hyden gheeft, is een soorte van Vagevier, daer de Ziele op een gheestelijcke maniere gepynight ende ghesuyvert wordt; als de natuer soo vringht, ende kermt van pyne, soo schynt tot my gheseydt, siet toe, dat ghy niet en nycket van het cruys, wacht u van yvers in troost ende versoetinghe te soecken, op datghe voldoen moght daer 't Godt voor begheerdt, als de natuer beghindt te besnycken door den over-grooten druck ende persinghe, die sy ghevoeldt, slaet u ooghen op den gecruysten ende verlate Jesus, die was oock soo aerm ende bloot van alle steunsel, dat hij niet en hadde, waer sijn hoeft op rusten.

Ick grondere met inwendigh licht de pynen, smerten ende verlaetenissen, die Jesus aen het cruys gheleden heeft in sijn Heylighe Ziele ende Lichaem uyt liefde van ons; dit gheeft voor eenighen tydt wat spoir, om oock geerne te hyden te sijnder liefde; hoe-wel, dat dit licht niet langh by en blyft, maer terstont verdwynt t'samen oock die sekerheyte, dat ick dat ben lydende tot voldoeninghe van de sonden van andere; want dese sekerheyte te ghevoelen gheeft eenighen troost, ende versoetinghe aende inwendighe smerten, &c. waer door

belet wort te hyden een bloot hyden, ghelijck]esus aen't cruys geleden heeft, 't ghene ick nu al claerder kenne als oyt.

We bezien nu een andere afbeelding: **Maria Petyt met een ciborie met hostie** (pagina 8), een ander beeld van Jezus, waarvan een felle straal naar haar hart stroomt waarin staat: 'gij zijt geheel voor mij'. Hierbij is van toepassing de tekst van hoofdstuk CXXXII (Merlier, 218):

Niet-teghenstaende, dat ick aldus heel kleyntjens ghesoncken bleef in deze diepe valleje van oodtmoedigheyt in vollen vrede, buyten alle pretentie, oft verwachten, om vanden Beminden besocht, ghetoeft ende minnelijck ghecarresseert te worden; nochtans op sijn onversiens liet den Beminden binnen in mijne Ziele schynen ende blickeren eenen klaeren Goddelijcken strael, als van een klaere Sonne, de welke mijne Ziele met alle haere liefde, buyten ordinair, hoogher ende soeter optrock in Godt, als een weynigh aengeraeckt zijnde van een op-klimmende vier der vierighe liefde, het welke my sterckelijck dede op-klimmen tot Godt.

Met grote eerbied en een sterke innerlijke liefde nam Maria Petyt deel aan de dagelijkse Eucharistie. Als klein kind bij de voorbereiding op haar eerste heilige communie immers heeft zij Jezus gekozen als haar beminde bruidegom en daaraan blijft zij trouw, ook al wordt haar liefde dikwijls op de proef gesteld. In haar autobiografie verwijst zij dikwijls naar haar ervaringen met het ontvangen heilig Brood en haar contact met de Beminde.

afbeelding 2

3.2. Vanuit de geestelijke begeleiding van Michaël van de H. Augustinus

We zullen nu enkele teksten lezen vanuit het perspectief van **geestelijke** begeleiding. Eerst een tekst uit hoofdstuk XLVII (Merlier, 96), waaruit duidelijk wordt hóe **Michaël** begeleidt en hoe dierbaar hem de karmelitaanse geest is. Voor de lezer(es) is de beweging van de geestelijke begeleiding ongetwijfeld voelbaar, als ook het geworteld zijn in de karmelitaanse traditie van omvorming en loslaten.

De Lessen, die hy my voorbiel, die waeren altemael daer toe treckende, om plaetse te maken aen de Goddelijcke gratie, om den inwendighen mensch te suyveren, te ledighen, ende te ydelen van allen eyghendom, te weten, van alle onbereghelede affectien, aenkleventheyt, driften ende eyghen-soeckelijckheydt tot de gheestelijcke goederen, gaven ende gratien Godts; een stillen van alle driftighe begheerten, ende soo voorts, tot goede ende inwendighe dinghen; want ick was soo vol begeerens, wenschen ende verkieesen om het meeste goedt te bekomen, dat ick my met jet minders niet en kost ghenoeghen, noch te vrede stellen. Hierom leerde hy my de inwendighe verstervinghe ter herten te nemen; want in de uytwendighe verstervinghe en vondt ick gheen werck meer, om dat den uytwendighen Mensch in alle sijne sinnen, lusten ende onregeltheden heel verstorven scheen te zijn.

Hy ontdeckte my de oeffeninghe van de armoede des geests, van een ghenillig derven van alle Gheestelijcke ende Goddelijcke gaven, ende met den Ghever selfs van alle gaven my alleen te ghenoeghen.

Item een grondighe verloocheninghe van alle dat buyten Godt is. Item een grondighe verloocheninghe van mijn eyghen selven, om alle eyghen liefde, eyghen-soeckelijckheit, ende alle ooghe op mijn eyghen selve in tydt, oft eeuwigheyt, heel uyt te sluyten.

Item een ootmoedighe buyginghe ende onderworpinghe van mijnen wille onder den wille Godts, over sijne Goddelijcke ordonnantien ende ghebenghenisse over my, oft over een ander.

Iten een diepe ootmoedigheyt uyt de kennisse mijns selfs, daer door my achtende alle gratien omweerdigh. Oock een suyvere, pure, oprechte liefde tot Godt, hem dienende om sijn eyghen selven, om dat hy 't weerdigh is, ende niet om loon, oft om eyghen baete.

Oock een verkleynen, vernieten ende onverlet laten van alle Creaturen, al oft ick alleen gheschapen hadde gheweest.

Item Godt aenhanghen, ende aenbidden in den gheest ende waerheyt, door een bloot ende suyver gheloof van Godts teghenwoordigheyt binnen in mijne Ziele, ende in alle Creaturen.

Item kleyn werck maecken van eenighe soetigheyt ende ghevoelijcke devotie, maer meer van een vroomigheyt des gheests ende stercke liefde, die de Ziele aendryft tot alle ghetrouwigheyt in altydt te doen 't ghene aen Godt het behaegbelijckste is.

Aldus den gront uyt-gheput zijnde van alle onbereghelede aenkleventheden, soeckelijckheden ende driftigheden der nature, thoonden hy, dat ick lichtelijck soude bekomen den ghestadighen inwendighen vrede, suyverheyt des herten, een stille ghemoet, inghekeertheyt tot den Goddelijcken voorworp, ende soo voorts, om gheduerigh te hebben de inwendighe hanteringhe met Godt, door 't gheloof ende liefde met hem altoos besigh zijnde, volghens het inbout ende uytwysen vanden Carmelietschen Gheest ons in te drucken.

3.3. Vanuit de Beminde

Verder heb ik gekozen voor twee teksten uit hoofdstuk XLIV (Merlier, 93), waarin Maria Petyt de **begeleiding van God zelf, of van Jezus** – dat is bij haar niet te onderscheiden – ervaart.

Het was een schickinghe van de voorsienigheyt Godts, dat hy my liet in sulcken sobere ende dorre ghesteltenisse, niet teghenstaende alle mijne vierighe begheerten, ende neerstigh trachten; want hy dat over my ghebenghde, om my grondelijck te versterven, om my daer door te brenghen tot grondighe kennisse, ende mistrouwen van mijn eyghen selven; want ick al te seer steunde op mijne eyghen krachten, vernufftheyt, ende neerstigheyt in 't verkryghen der deughden, ende inwendighe gratien, al oft ick 't al kost bekomen door mijne neerstigheyt, ende werckelijcken arbeydt.

Oversulcx contrarie bevindende, dede my seer mistrouwen van mijn eyghen selven, gheerne belydende mijne machteloosheyt tot alle goedt, ten zy dat den Beminden de handt aansteeckt; ick bevondt nu wel, dat noch die plant, noch die besproeyt, jet en is, maer Godt alleen, die den wasdom gheeft, ende dat het te vergheefs is voor het licht op te staen, sonder dat de gratie voorlicht, medewerckt, ende achtervolght.

Dese ontreckinghe van de mede-werckende handt des Beminden was my seer nut, om te versterven onse driftighe begheerten tot de volmaechtheyt, &c. want sy waeren te seer ghemenghelt met eyghen-soeckelijckheyt, eyghen liefde, ongheduer, onvrede, ende anxst der nature; de voorschreven goede begheerten en waeren niet wel ghereghelt, ghetempert, noch ghevoeght met behoorlijcke ghelaetentheynt inden wille Godts, my selven eer soeckende in te trachten naer Godt, naer de deughden ende naerde volmaecktheydt, als puerlijck alleen om Godt te behaghen, ende sijnen wille te volbringhen; het welcke een oorsaek was, dat ick altemet eenighen weedom, persinghe, anxst, ende inwendigh lyden ghevoelde in dese ontreckinghe der gewaer-wordelijcke gratien &c. want het ghene men met onghereghelde affectie, oft eyghendom besit, oft begheert, en kan men sonder weedom, droefheyt ende peyne niet derven.

We gaan deze tekst wat dieper bezien. Maria Petyt beseft en ervaart dat alles wat zij zelf doet, op niets uitloopt. We voelen bij het lezen de bewogenheid van haar hart. Maria Petyt maakt duidelijk een nare, vervelende tijd door en voelt zich akelig en alleen gelaten: 'Zit ik wel op de goede weg, gaat het wel zoals ik het bedoeld heb, zoals het moet gaan?' Ondanks haar vurige begeerte, bidden en lezen en al die andere 'voorgeschreven rubrieken om heilig te worden' zegt zij: 'De Beminde ziet beter dan ik, Hij laat dat nare gevoel op mij neerkomen om mij te versterven' en 'Ik versterf wel maar dat helpt niet'. Het lijkt wel of het helpt als je je versterft, maar nee..., 'Gód versterft mij', zegt zij. Hij ontnemt haar zelfs haar eigen versterven, de eventuele voldoening daarvan, waardoor zij kan zeggen: 'God versterft mij, om mij te doen inzien dat waar ik zelf het stuur in handen neem en zelf mijn weg bepaal, ik niet goed zit'. Dat is haar overtuiging. God neemt het plezier weg uit haar leven en brengt haar in een treurige gevoelstoestand, waardoor zij gaat inzien dat zij het leven niet kan maken en dat God degene is die haar leven leidt: 'Wat ik ook doe, het is niet zinnig als het niet van God uitgaat'.

In de tweede zin, een uitwerking van de eerste, gaat zij aanvoelen dat zij niet goed bezig is als zij zelf alles wil regelen. Dat brengt haar tot wantrouwen van haar eigen ik op dat gebied van 'ik wil heilig worden', en zij zegt: 'Het is nog maar de vraag of ik daar een handje aan kan helpen, nee, ik ben machteloos, alleen met hulp van de Beminde kan ik vooruit'. Maria Petyt gebruikt het beeld van zaaien en planten, maar dat het groeit en tot wasdom komt, is niet háár werk, maar van God. Zelfs heeft het geen zin vóór het licht, dus heel vroeg, op te staan – Ps 127: 'Als de Heer het huis niet bouwt, ach metselaar, waarom nog werken, wat zou je dan nog vroeg opstaan?' – als niet de genade van God voor-licht, meewerkt en vergezelt. Het is uiteindelijk God die werkt, zelfs bij alle gewone aardse gebeurtenissen.

In de derde zin legt zij nog een keer uit wat zij meemaakt. Zij wil zelf graag volmaakt worden, maar nog om zichzelf: zelfzucht, eigenliefde, ongedurigheid, onrust enzovoorts. Er is wel een verlangen, maar nog zo ongeordend en wild; eigenlijk zoekt zij nog zichzelf.

Aan het slot raakt zij iets aan dat wezenlijk is voor iedere geestelijke weg, mystiek of niet. Iedereen die een spirituele weg gaat, zal vroeg of laat tot het inzicht komen dat de weg er niet is voor jezelf, maar dat het gaat om de liefde van de Beminde, en dat is een geweldige omslag van de in het algemeen op zichzelf betrokken mens. De uiteindelijke weg gaat om de kant die op je toekomt, het mysterie, voor Maria Petyt 'de Beminde'. Zij is steeds meer in angst en pijn terecht gekomen, omdat haar haar eigenmachtigheid stukje bij beetje werd ontnomen. En denk aan *De donkere nacht* van Johannes van het Kruis: wat is erger dan verlaten zijn en in eenzaamheid

achterblijven, niet meer weten waarheen? Omdat Maria Petyt dit later opschreef, zit er al reflectie in wat zij schrijft: 'Ik heb het ook nodig gehad'.

De tweede tekst is ontleend aan hoofdstuk CXXVII (Merlier, 211):

Van nu voorts begonst het allenskens meer ende meer dagh te worden in mijne Ziele: den Beminden begonst eenighe straelkens van licht daer in te doen schynen, om te verdryven die donckere nevelen, daer het verstand als mede overtrocken was, om voortaan beter de Goddelijcke waerheden te kunnen vatten, om voortaan in hem te kunnen leven door een suyperder ende klaerder gheloof; tot welcken eynde hy my door sijne gratie dede kennen ende achtervolghen eenighe volmaeckte deughden, mijnen wille ende affectie daertoe soetelijck aenlockende, om de selve ghetrouwelijck in 't werck te legghen, dit liep meest al principelijck op de deught van ootmoedighbeyt met haere eyghendommen, qualiteyten ende hoedanigheden, om de selve in alle ontmoetende occasien te oeffenen met lichtigheyt, ende ghenoeghelijckheyt, ghelijck hier volghet.
De principaelste effecten ende vruchten, de welke dese nieuwe gratie ende ghenade in mijne Ziele voort-brocht, was dese, dat de selve op een besondere maniere my seer diep was inleydende binnen in my selven, my aldaer leerende, ende thoonende door een klaer licht de heymelijcke ende verborghen weghen der diepste ootmoedighbeyt, verkleyninghe ende vernietinghe mijns selfs, t'samen met een onderscheydende Licht, om te onderkennen de subtile listen, loose vonden ende eyghen-soeckelijckheden der nature, de welke sy behendelijck uytwerckt, oft voorwent, oft mengelt in meestendeel vanden uytwendighen handel, ende in alle doen en laten, altoos vliedende het ghene, dat is streckende tot vernederinghe, ende verkleynighe haers selfs; door haere aengheerfde ende ingewortelde hooveerdighbeyt is sy als eenen ghesworen vyandt vande waerachtighe ootmoedighbeyt, met alle haere kracht ende macht haer daer teghen stellende teghen dese Goddelijcke oft Christelijcke deught, als wesende directelijck aen haer contrarie.
Daerom docht my dit te wesen een seer besondere gratie, dat den Beminden my de ooghen open ghedaen hadde, om dese valscheden ende bedriegelijckheden te onderkennen, de selve kennende, die te vluchten; dit licht docht my seer voordeeligh, ja noodigh, om de gheestelijcke doot der nature kloeckelijck ende ghestadelijck te vervolghen in alles, ende over-al; want jemant wandelende met open ooghen in den vollen dagh zal niet lichtelijck kunnen strunckelen.

Wij lezen hier, dat de Beminde aan Maria Petyt het inzicht geeft dat de mens zichzelf ongelooflijk gemakkelijk voor de gek kan houden: 'We doen het echt goed en zoeken onszelf niet, nee...'. Wat hieraan voorafgaat, is kwelling en lijden, zichzelf niet meer begrijpen; depressief, suïcidaal, ongelovig worden: een heel donkere tijd. Ootmoed is een kerndeugd in haar leven: 'Als ik in de ootmoed kan worden omgevormd, groei ik'. Ootmoed als inzien wie je bent en hoe je verhouding is tot die grote Ander. Het besef van eigen wezen, dankbaar om wat je bent, niet groter of kleiner (Ps 131), en dat toeschrijven aan de Overkant. Je bestaat zelf slechts uit genade. Denken we aan Maria die tegen de engel Gabriël zegt: 'Ik ben bereid'. Je voegen in dat plan van de andere kant. Maria Petyt was zelfs haar verstand een beetje kwijt, zo down dat ze niet meer helder kon denken en dan stuurt de Beminde wat lichtpijlen waardoor het lichter wordt. Dan krijgt zij een verlangen en een kracht om zich te richten op het deugdenleven.

Ootmoedigheid is voor Maria Petyt de meest wezenlijke deugd en tegelijkertijd de grootste valkuil, want, zegt zij: 'Als je denkt dat je in ootmoedigheid groeit, ben je weer bezig met jezelf en draai je om je eigen middelpunt. De Beminde brengt in mijn diepste wezen aan het licht waar ik in het inoefenen van de ootmoed precies tegenin ga'. ('Nederigheid is verkapte hoogmoed' zegt Hadewych; zie ook Hein Blommestijn in *Speling* 1977: 'Spiritualiteit en hoe je jezelf kunt bedriegen'). Het geestelijk leven is subtiel en ingewikkeld. Het is zo erg met de menselijke conditie, dat hoogmoed bijna niet is uit te roeien. Echte ootmoed is dat niet wĳ in het middelpunt staan maar de Ander, de naaste.

Maria Petyt gebruikt haar rijke taal om aan te geven wat een verschrikkelijk gevecht het is, los te komen van het op jezelf gericht zijn, want, zegt zij: 'in wezen wil een mens niet klein zijn maar zelf in het middelpunt staan'. De Beminde heeft haar de ogen geopend, zij ziet en dankt voor het licht dat zij ontvangt. Bij voorbeeld in de Adventstijd een mooie tekst om te overwegen:

het licht verwachten als de eindtijd nadert, als het donkerder wordt. ‘Als je met open ogen in het daglicht wandelt zul je niet struikelen’, aldus Maria Petyt.

3.4. Vanuit de Moeder Gods

In de volgende tekst is de **Moeder Gods de geestelijk begeleider**. Deze tekst is geen onderdeel van de autobiografie, maar wij vinden hem in de *Brieven, II. Van het leven vande Weerdighe Moeder* (344).

...sy neemt my aen onder haere Moederlijke gheleydinghe, ende bestieringhe, even-eens ghelijck een School-meestersse, die de handt bestiert van een kindt, om te leeren schrijven; dit kindt en roert sijn handt niet in 't schrijven, dan den Meester bestiert, ende gheleydt de handt, ende het kindt laet hem van des Meesters handt roeren, ende bestieren.

Aldus oock soo staen ick ghebeelijck onder het ghebiedt, aenleydinghe, ende bestieringhe van dese over-soete Moeder, hebbende ghedue-righ d'ooghe op haer, om in alles te doen haer liefste behaeghen, ende wille; ende sy gheweerdicht haer oock blyckelijck te toonen, te doen verstaen, ende kennen haer believen hier in, oft daer in, in doen en laeten; het waer my bykans onmogelijck anders te doen, overmits dat sy bykans gheduerigh is voor 't ghesicht vande Ziele, my soo innelijck, en Moederlijck aenlockende, toelacchende, aenleydende, bestierende, en leerende in den weg des gheests, ende oeffenighe van alle volmaeckte deughden; soo dat ick haere tegenwoordigheyt beneffens die van Godt, nu gheduerigh ben ghenietende.

Dit ghesicht, ende verstandelijcke verbeeldinghe van haer en brenght gheene grovighydt, enighvuldighydt, oft vermiddelinghe inden gheest; ter contrarien het gheschiedt met een seer stille eenvoudighydt.

Maria van de H. Theresia (Maria Petyt, 1623-1677), *Mariaal leven*.

Maria neemt mij onder haar moederlijke leiding, evenals de leermeesteres, die de hand van het kind bestuurt om het te leren schrijven. Terwijl het kind schrijft, beweegt het kind zijn hand niet, waaraan de leermeesteres richting geeft, maar laat het zich bewegen en besturen door de hand van de meesteres.

Zo voel ook ik mij geheel en al geplaatst onder het gezag van die allerliefste Moeder, die mijn leven richt en leidt. Steeds blijft mijn blik op Haar gevestigd, en doe ik in alles wat Zij wil en wat Haar het meest behaagt. Zij gewaardigt zich dan ook mij duidelijk te laten zien, mij te laten begrijpen wat Zij van mij in deze of gene omstandigheid verlangt, wat ik te doen of te laten heb. Ik zou, om zo te zeggen, niet anders kunnen handelen omdat zij bijna voortdurend voor mijn ziel staat, mij op zulk een beminnelijke en moederlijke wijze tot zich trekt, mij toelacht, mij aanspoort, mij op de weg van de geest geleidt en mij in de volmaakte beoefening van de deugd onderricht. Zo verlies ik geen enkel ogenblik de zoetheit van haar tegenwoordigheid naast de zoetheit van de tegenwoordigheid van God.

In dit geestelijk inzicht, bij deze geestelijke voorstelling is geen enkel element van lagere orde, wordt door de ziel geen gebruik gemaakt van de tussenkomst van iets anders. Alles geschiedt integendeel in de meest rustige eenvoud.

Maria Petyt heeft zoals gezegd ook de Moeder Gods als geestelijk begeleider. Als zij net bij de augustinessen in Gent is ingetreden (hoofdstuk XXI; Merlier, 57), sterft haar eigen moeder, en dan zegt de abdis: ‘Ik zal je moeder zijn, maar je hebt nóg een moeder, een moeder in de hemel’. Daar begint zich de Mariale mystiek te ontwikkelen. In het milieu van Maria Petyt is Moeder Maria haast tastbaar aanwezig. Maria Petyt weet waar zij naartoe wil, maar voelt dat zij sterk geleid wordt, kan dat ervaren, maar er ook in meegeven. Dit is een andere tekst dan de vorige: een vreugdevolle Maria Petyt geniet van de leiding van de Moeder Gods, die haar (volgens bepaalde, zeer plastische teksten) in een visioen in de armen heeft gesloten of op de rug of aan de borst genomen en ze voelt zich daar zielsgelukkig om. Hier volgt een voorbeeld uit hoofdstuk CXXXIV (Merlier, 221):

... 's nachts in den slaap is by my ghekomen onse lieve minnelijcke Moeder, met het kindt Jesus op haeren slincken aerm, de welke alle beyde my seer vriendelijck aensaghen, met een aenlacchende mine...

Sy scheen het kindeke Jesus te leggben aen haere ghebenedyde borste, ende dat te suyghen te gheven; my docht, dat ick 't met ghenoechte ende bhyschap aensagh; de minnelijcke Moeder vraeghde my, myn Dochter wilt ghy oock suyghen aen mijne Borsten? Ick seyde, ja lieve Moeder, ende terstont presenteerde sy my de andere Borste, daer ick scheen eenen langhen tydt aan 't samen te suyghen met het kindt Jesus, d'een aen d'een Borste, ende d'ander aen d'andere.

Ick behiel daer naer wacker zijnde een levende memorie, datter een overvloedigheyt van Melck gevlouyt hadde in mijnen Mondt, het welke wytter maeten soet ende smaeckelijck scheen te wesen, welke smaeck my daer naer scheen by te blyven inden Mondt, eenighen tydt gheduerende.

Ick dachte alsdan, dit en is immers gheen droom, ick en droome nu niet, ick moet dit aenteekenen, om te voldoen aende ghehoorsaemheyt; ick hebbe dit meynen te laeten passeren, ende onverlet te laeten, als natuurlijcken droom, maer het blyft my te levende by, buyten ghewoonte, want al droome ick dickwils goede dinghen, ick en ben niet ghedreven om aen te teekenen, ghelijck dit.

Als wij de behandelde teksten nog eens beschouwen onder het oogpunt van geestelijke begeleiding en geestelijke groei, zien wij bij Maria Petyt geen duidelijk voortgaande lijn van donker naar licht; het gaat alsmaar rond in vallen en opstaan, haar hele leven lang. Er is nooit een bereikt punt van licht. Maria leert dat te aanvaarden en op waarde te schatten. Zowel haar geestelijk leidsman als ook de overgave aan de Beminde en de Moeder Gods helpen haar. Het is kennelijk eigen aan mystiek dat het 'eindpunt' nooit bereikt wordt.

4. Slotopmerking

Ik denk dat alle mensen die geestelijke teksten nalaten, bedoeld of onbedoeld aan geestelijke begeleiding doen. Zo kan ook bijvoorbeeld een goede prozatekst of een gedicht, als je daardoor getroffen wordt, tot geestelijke begeleiding worden.

Ter afsluiting van deze geestelijke weg van Maria Petyt daarom een gedicht van Dag Hammarskjöld, *Merkestenen* (Nijmegen, 1983) 7, waarin de pijn van iedere geestelijke weg nog eens beeldend wordt beschreven:

6 juli 1961

*Vermoeid en eenzaam.
Vermoeid,
het hart doet zeer.
Langs de rotsen
sijpelt de dooi.
De vingers zijn stom,
de knieën trillen.
Nu, nu is het ogenblik daar
dat je niet mag loslaten.
Anderen vinden rustplaatsen
op hun weg, in de zon
waar ze elkaar ontmoeten.
Maar dit is jouw weg
en het is nu, nu
dat je niet mag falen.
Schrei,
als je kunt,
schrei maar klaag niet.
De weg koos jou -
en je moet dankbaar zijn.*

Inhoud

1. Inleiding	1
2. De gang van haar leven	2
3. Teksten	6
3.1. <i>Begin van de geestelijke weg</i>	6
3.2. <i>Vanuit de geestelijk begeleider Michaël van de H. Augustinus</i>	9
3.3. <i>Vanuit de Beminde</i>	9
3.4. <i>Vanuit de Moeder Gods</i>	12
4. Slotopmerking	14